

ОПРЕДЕЛЕНИЕ

№ 3957

гр. София, 08.08.2025 г.

**ВЪРХОВЕН КАСАЦИОНЕН СЪД, 4-ТО ГРАЖДАНСКО
ОТДЕЛЕНИЕ 4-ТИ СЪСТАВ**, в закрито заседание на двадесет и седми март
през две хиляди двадесет и пета година в следния състав:

Председател: Албена Бонева

Членове: Боян Цонев
Мария Христова

като разгледа докладваното от Албена Бонева Касационно гражданско дело №
20248002103249 по описа за 2024 година

Производството по делото е образувано по касационна жалба, подадена от Военно
формирование 28000 – Г. И., представлявано от бригаден генерал Н. Р., чрез юрисконсулт Д.
Г., срещу въззивно решение № 90 от 17.05.2024 г., постановено от Пловдивския апелативен
съд по въззивно гр.д. № 98/2024 г.

Касаторът излага съображения за неправилност. Поддържа основания за допускане на
касационно обжалване по чл. 280, ал. 1, т. 1 и ал. 2 ГПК.

Насрещната страна А. В. Т., действащ със съгласието на своята майка Д. П., чрез адвокат С.
К., отговаря в срока по чл. 287, ал. 1 ГПК, че не са налице основания за допускане на
касационно обжалване на въззивното решение, евентуално – че касационната жалба е
неоснователна. Адв. Т. моли за определяне на възнаграждение по чл. 38, ал. 2 от Закона за
адвокатурата.

Съставът на Върховния касационен съд намира, че касационната жалба е допустима.

Подадена е в срока по чл. 283 ГПК, от легитимирана страна, срещу подлежащ на обжалване
съдебен акт, и отговаря на изискванията по чл. 284, ал. 1 и 2 ГПК.

Приложено е и изложение по чл. 280, ал. 1 ГПК, както и копия на съдебните актове, на които
се позовава касатора, с което са изпълнени и условията на чл. 284, ал. 3, т. 1 ГПК.

По заявените основания за допускане на касационното обжалване, съставът на Върховния
касационен съд, четвърто гражданско отделение, намира следното:

Въззивният Пловдивски апелативен съд, като изменил решението на първостепенния
Пловдивски окръжен съд, осъдил Военно формирование 28000 - Г. И. да заплати на А. В. Т.,
действащ лично и със съгласието на своята майка Д. И. П. още 75 520.30 лв. (над
присъдения от първата инстанция размер от 34 379,74 лв., в която част решението на
първостепенния съд е влязло в сила), като обезщетение за положен от баща му

подполковник В. Д. Т., починал на 09.06.2021 г., в периода 26.05.2010 г. - 09.06.2021 г., труд от 3494 часа (437 дни) над нормалната продължителност на служебното време, но в рамките на общата такава, некомпенсирана с почивка, ведно с обезщетение за забава в размер на законната лихва върху тази сума от датата на подаване на исковата молба в съда - 28.07.2021 г., до окончателното ѝ изплащане. Осъдил работодателя да заплати суми за такси и разноски за експертиза, както и адвокатско възнаграждение по чл. 38, ал. 2 ЗА в полза на адв. К..

За да постанови този резултат, въззивният съд установил, че ищецът А. Т. е син и единствен наследник по закон на В. Д. Т., загинал на 09.06.2021 г., при авиационна катастрофа със самолет МИГ 29, по време на тактически учения на формированията за ПВО и авиационните формирования от ВВС на Българската армия „Шабла 2021“. Не е било спорно, че от 26.06.2010 г. до 09.06.2021г. В. Д. Т. е изпълнявал военна служба на различни длъжности в Поделение 28000, впоследствие Военно формирование 28000 - Г. И., последната от които - старши помощник-началник на отделение „Планиране и отчитане на летателната дейност“, по силата на договор за военна служба сключен на 26.05.2010 г. с Министерство на отбраната, прекратен със смъртта му, на основание чл. 162, т. 7 ЗОВСРБ.

Пред въззивна инстанция не е спорно, че от 26.05.2010 г. до 09.06.2021 г. подполковник Т. е положил труд, надвишаващ с 3494 часа нормалната продължителност на служебното му време, който труд не е компенсиран с почивка до прекратяване на трудовото правоотношение. Съдът изяснил, че в случая не става дума за извънредно работно време, за което се дължи парично обезщетение, а за положен от бащата на ищеца труд над нормативно установената месечна продължителност на служебното време, но в рамките на нормативно установената обща продължителност, който не е компенсиран с почивка. По време на кадровата военна служба този труд не се компенсира с парично обезщетение, а с намалено работно време и/или почивки. След прекратяването на служебното правоотношение, доколкото няма правна и фактическа възможност за компенсация с намалено работно време и/или почивки, по аналогия от чл.136а, ал.5 КТ, правото на компенсация с почивка се трансформира в право на парично обезщетение. След като не е осигурена възможност за допълнителни компенсиращи почивки, следва лишаването от тази възможност да бъде заменено с парична сума. Дължи се не само възнаграждение за положения над полагащото се време труд, но наред с това и основното възнаграждение за същия период, със съответните нормативно установени добавки. Съдът намерил, че няма разумна, а и законова причина, да се приеме, че за положения труд над общата продължителност на служебното време, за който лицето не е компенсирано с почивка, военнослужещият има право само на допълнително възнаграждение по чл.43 и чл.44 от Наредба № Н-18 от 19 декември 2012 г., изчислено като част от основното му, а не и на самото основно възнаграждение. Съдът изяснил, че става дума за положен от военнослужещия труд, за който съгласно закона и договора за военна служба му се дължи уговореното основно възнаграждение, ведно с предвидените в конкретния случай допълнителни възнаграждения, едно от които е и това за положения труд над общата продължителност на служебното време; по силата на чл. 194, ал. 5 и чл. 194, ал. 8 ЗОВСРБ, компенсирането на служебното време извън нормалната продължителност се определя при условията и по реда, предвидени в Наредба № Н-

18/19.12.2012 г. за реда за разпределяне на служебното време на военнослужещите от Министерството на отбраната, структурите на пряко подчинение на Министерството на отбраната и Българската армия, неговото отчитане извън нормалната му продължителност и определяне на допълнителното възнаграждение за изпълнение на възложени задължения над общата продължителност на служебното време и за изпълнение на службата през почивни дни и в дните на официални празници. Предвиденото в Наредба № Н-18/19.12.12 г. допълнително възнаграждение обаче се прибавя към основното и по този начин го увеличава. Съдът допълнил, че плащането само на обезщетение в размер на допълнителното възнаграждение за некомпенсираното служебно време би означавало за положения труд над нормалната до общата продължителност на служебното време да не се заплати дори и основното месечно възнаграждение, пропорционално на отработеното време, какъвто не е смисълът на закона. Съдът е намерил за нужно да отбележи, че няма нормативно основание брутно възнаграждение за последния месец преди прекратяване на договора за военна служба да се завишава с 25%, както е направено в т.70.4 от заключението, тъй като допълнителното възнаграждение по чл. 43 и 44 от Наредба № Н- 18 от 19 декември 2012 г. се определя като част от трудовото възнаграждение за съответния период и след това се добавя номинално към него, с което го увеличава.

В заключение, дължимото обезщетение е определено в размер на 122 299.77 лв., поради което искът е намерен за основателен за предявената сума от 109 900,04 лв., като въззивният съд присъдил допълнително към сумата, определена от първата инстанция, още 75 520.30 лв.

Касаторът обосновава допускане на касационно обжалване с хипотезата на чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК по въпросите: Въз основа на какви правни норми следва да се формира и изчисли заплащането на положения, но некомпенсиран труд, над нормалната до общата продължителност на служебното време, след прекратяване на служебното правоотношение на военнослужещия; каква следва да бъде базата за изчисление – основното или брутно месечно възнаграждение. Поддържа противоречие на въззивното решение с решение № 50162 от 17.11.2022 г. на ВКС по гр.д. № 4259/2017 г., III г.о.

Съставът на Върховния касационен съд намира, че не е налице поддържаното основание за допускане на касационно обжалване. Първият въпрос, така както е поставен, не може да намери принципно еднозначен отговор, защото е от значение каква длъжност е заемал военнослужещия и спецификата на работата му. Също така, въпросът не прави разграничение между положения труд повече от нормативно определения при даване на двадесет и четири часови дежурства от военнослужещия (т.е. работа при нормална продължителност на служебното време, което е надхвърлено с удължаването му), който не е компенсиран с почивка, каквато хипотеза е предмет на настоящето дело, и полагането на извънреден труд, чието заплащане е уредено в чл.194 ал.3 и ал.4 и чл.196 ЗОВСРБ, както и в Наредба № Н18/19.12.12 г. на Министъра на отбраната. По втория въпрос, по задължителен начин, е даден отговор в Тълкувателно решение № 6/2017, обявено на 11.02.2022 год., на ОСГК на ВКС и въззивният съд се е съобразил с мотивите на същото. В тях е разяснено, че възможността за получаване на парична компенсация, която по своя характер представлява

обезщетение за неизползвана почивка, възниква при прекратяване на правоотношението, като ЗОВСРБ не съдържа изрична уредба по този въпрос, но той е принципно разрешен в общия нормативен акт – чл.136а, ал.5 от КТ, който намира приложение. Начинът на изчисляването му е посочен в същия текст – компенсацията се заплаща като извънреден труд, т. е. не се касае за същински извънреден труд, а за приравнен на него, който се овъзмездява при прекратяване на правоотношението. Няма и никакво съмнение, вкл. и в съдебната практика на ВКС, преди и след обявяване на тълкувателния акт, че изчисляването на размера става по приложимата за военнослужещите специалната уредба.

Разграничението, което е направено в мотивите на ТР № 6/2017 г., обявено на 11.02.2022 г. по т. д. № 6/2017 г. на ОСГК на ВКС относно полагането на извънредния труд и положеният труд повече от нормативно определения при даване на 24-часови дежурства, е във връзка с различния момент от който тече давностния срок, а не относно начина на изчисляване, който се установява от съдилищата непротиворечиво. Изчислява се дължимо възнаграждение за некомпенсираните по друг начин 24-часови дежурства, което възнаграждение включва дължимото за периода брутно трудово възнаграждение плюс още една добавка - допълнителното възнаграждение за изпълнение на възложени задължения над общата продължителност на служебното време и за изпълнение на службата през почивни дни и в дните на официални празници. Въпреки непрецизните в известна степен мотиви на въззивния съд, той е процедирал по указания начин. Няма противоречие с цитираното решение на състав на ВКС и по двата правни въпроса, в което те изобщо не са разглеждани. Пред касационната инстанция, която е ограничена в рамките на оплакванията по чл. 281 ГПК, е стоял въпросът за погасителната давност. В същото време, съображенията в обжалваното решение напълно кореспондират на непротиворечивата съдебна практика на ВКС по повдигнатите правни проблеми – напр. решение № 195/28.12.2017 г. на ВКС, IV ГО по гр. д. № 4282/2016 г. (отпреди ТР № 6/2017 г. на ОСГК) и решение № 163 от 8.07.2022 г. на ВКС по гр. д. № 4483/2021 г., IV г. о. (след тълкувателното решение). В тях е изяснено, че в случай, като настоящия, предвиденото в Наредба № Н-18/19.12.12 г. допълнително възнаграждение се прибавя към дължимото месечно възнаграждение, пропорционално на отработеното време, а последното включва основното месечно възнаграждение, допълнителни месечни възнаграждения за продължителна служба, за специфични условия при изпълнение на военната служба с поС.ен характер и за образователна и научна степен "доктор" или за научна степен "доктор на науките", т.е, под дължимо месечно възнаграждение, към което се прибавя това за т.нар. увеличено работно време, се има предвид brutното. И в двете решения се споменават, както „основно“, така и „brутно“ възнаграждение, но видно от съдържателните мотиви, а и резултата по казусите, съставите на ВКС имат предвид основното възнаграждението, ведно с добавките, т.е. brutното. Касаторът се позовават още и на очевидна неправилност на въззивното решение, но не излага доводи, различни от оплакванията в касационната жалба, а те са твърдения за неправилност, които не могат да обусловят извод за наличие на основанията по чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК. По неправилността на въззивния акт касационната инстанция се произнася по съществото на касационната жалба, с решение. В процедурата по чл. 288 ГПК извършва

предварителна селекция за допускане на касационно обжалване. Хипотезата на чл. 280, ал. 2, предл. 3 ГПК обхваща онези случаи, в които, и без въпроси по чл. 280, ал. 1 ГПК и наличието на допълнителните условия по т. 1, т. 2 и т. 3 ГПК, е установима неправилността на въззивния съдебен акт – в него правни норми са приложени в смисъл, противоположен на действителното им съдържание, приложена е несъществуваща разпоредба или грубо са нарушени правилата на формалната логика, което е довело до очевидна необоснованост. Съдът и сам, служебно, не установи причини, поради което да допусне касационно обжалване в някоя от хипотезите на чл. 280, ал. 2 ГПК.

Адв. С. К., който представлява ищецът – ответник по касационната жалба, е поискал определяне и присъждане на адвокатско възнаграждение за инстанцията.

Предложеното от адвоката в „списък за разноски“ не обвързва съда, доколкото, при предоставяне безплатно на правна помощ по реда на чл. 38, ал. 1, т. 1 ЗА, адвокатът сам, по собствена воля, се съгласява да получи хонорар само, когато постановеният от съда резултат е в интерес на страната, която представлява и размерът на възнаграждението да се определи от съда съобразно размера на уважената/отхвърлена част от иска/исковете, като се дължи от насрещната страна по правилата на чл. 78, ал. 1-3 ГПК, срещу която може да се снабди с изпълнителен лист. Съдът изхожда от предмета на спора пред себе си – вида и броя на претенциите, фактическата и правна сложност на казуса, пренесен пред съответната инстанция, спецификите на същата, положеното време за подготовка и защита, участие в открити съдебни заседания, времето и труда на адвоката. Съдът, също така, не може да бъде обвързан от минимално определен размер на адвокатския хонорар в нормативен акт, изготвен от съсловна организация на адвокатите, което трябва да се счита за ограничаване на конкуренцията с оглед на целта по см. на чл. 101, § 1 ДФЕС във вр. с чл. 4, § 3 ДЕС, (решение от 25.01.2024 г. на СЕС по дело С-438/22). Подобен нормативен акт не може да служи и като информация за пазара на адвокатските услуги в страната.

В случая, спорът е приключил с предварителната селекция по чл. 288 ГПК, като времето и усилията на адв. К. са за проучване на въззивното решение, касационната жалба и изготвяне на отговора към нея; няма проведени открити съдебни заседания, не са събирани доказателства, нито са разрешавани преюдициални въпроси. Предметът на делото е по чл. 194 ЗВСРБ, като спорът пред касация е само за това как се изчислява по размер паричното обезщетение за 24-часовото, некомпенсирано по друг начин, дежурство на военнослужещ и с оглед на това от кои компоненти, предвид заключението на вещото лице, се формира то. Съдържанието на касационната жалба и изложението се припокриват, поставени са два правни въпроса с обосновка по чл. 280, ал. 1, т. 1 ГПК, по които въпроси, при това, има формирана практика на ВКС, съобразена от въззивния съд. Спорът не се отличава с фактическа и правна сложност. В депозирания отговор е изложено кратко възражение срещу наличието на основание за допускане на касационно обжалване, а още и съображения за неоснователност на жалбата. Спорът пред ВКС е за сумата от 75 520,30 лв. и в случая тя не е определяща за правната и фактическа сложност на делото, нито за реално положените труд, усилие и време от пълномощника. Все пак, касационният състав намира, че тя трябва да се отчете с оглед значението ѝ за отговорността на процесуалния представител. Съдът, също

така отчита и спецификата на касационното обжалване, което макар и да не се отличава с особена трудност в случая, както всяко друго подобно производство изисква и предполага висока правна квалификация на ангажирания адвокат, представляващ страната по делото, вкл. натрупан най-малко 5 години юридически стаж.

В заключение, съдебният състав определя възнаграждение на адв. С. Х. К. за процесуално представителство по делото пред ВКС, в размер на 2500 лв., което следва да бъде изплатено от касатора – ответник по делото.

Мотивиран от горното, съдът

ОПРЕДЕЛИ:

НЕ ДОПУСКА КАСАЦИОННО ОБЖАЛВАНЕ на въззивно решение № 90 от 17.05.2024 г., постановено от Пловдивския апелативен съд по въззивно гр.д. № 98/2024 г.

ОСЪЖДА Военно формирование 28000 – Г. И., представлявано от бригаден генерал Н. Р., да заплати на адв. С. Х. К. сумата в размер на 2500 лв., определено възнаграждение по чл. 38, ал. 2 от Закона за адвокатурата, за процесуално представителство на А. В. Т., в производство пред Върховен касационен съд, на осн. чл. 78, ал. 1 ГПК.

ОПРЕДЕЛЕНИЕТО не подлежи на обжалване.

Председател: _____

Членове:

1. _____

2. _____